

Obnovená kaple a zapomenutý fotograf

← Bystřická kaple
ve 30. letech
20. století

Bývalá osada Bystřice, jazykem původních obyvatel Klinge, spjatá s dějinami dobývání zlata v pohorí Rýchor, je zahrnuta do katastrálního území městyse Mladé Buky. Zdejší dochované, i když nepochybně několikrát převrstvené sejpy, výrazné terénní kopečky vyřezávané zeminy, připisují odvážnější badatelé zatím nedoložené Keltům. Osídlení však vyrostlo v údolí zlatonosné Staré vody, nyní Zlatého potoka, až teprve kolem stoupy na drcení rudy, postavené v roce 1678 novými pozemkovými majiteli vlčického panství Schwarzenbergů ve snaze obnovit zaniklou těžbu vzácného kovu v rýchorském revíru. Mezi prvními obyvateli je velmi záhy uváděn i krčmář Christoph Baudisch. Moderní historii zdejšího vyhlášeného pohostinství v historickém čp. 1 zahájil Josef Franz (*1866) výstavbou nové budovy na spáleništi staré dřevěné hospody své matky Johanny Franzové v roce 1893. Honosná výletní restaurace s prostorným tanečním sálem a množstvím jednoduchých dřevěných stolů s lavicemi pod širým nebem, známá z mnoha variant dobových pohlednic, dokázala v letní sezóně pojmout i 250 hostů. Až do konce II. světové války jich sem každou letní neděli docházely z okolí opravdu zástupy. Většinou pěší výletníky z Mladých Buků, Svobody nad Úpou, Janských Lázní, Maršova, Žacléře i Trutnova lákalo příjemné posezení při vyhlášeném klingentalském jablečném moštu, smažení pstruzí, na jejichž výlov měl hostinský Franz výsadní povolení, i breskné zvuky skříňového orchestrionu, neúnavně vyhrávajícího svůj omezený počet písní k tanci i poslechu. A v neposlední řadě i obří houpačky a tehdy ve společnosti „sportovně“ založených pánů oblíbený kuželník. Mezi celkem 18 chalupami s číslem popisným, rozmístěnými po obou březích horského potoka, byla i služebna finanční stráže a parní mlýn s pilou a výrobou šindelů.

Osada Klinge spadala pod farnost Mladé Buky a potřeba vlastního, byť miniaturního svatoštěnků vyústila k postavení první primitivní polní kapličky se zvonkem, zasvěcené Navštívení Panny Marie v roce 1829. Ještě na začátku 20. století žilo v osadě stále pouhých zhruba 80 obyvatel a třetina z nich nosila jméno Franz. Jistý Johann Franz nechal jako náhradu za dosluhující a nedůstojné místo k modlitbám postavit v roce 1871 na jiném

místě současnou zděnou kapli a 27. února 1874 ji také úředně zapsal do gruntovní knihy. Od té doby byla kaplička v majetku rodiny Franzovy až do převratného roku 1945. Smutný osud osady Klinge, v té době přejmenované názvoslovnou komisí celkem výstižně na Bystřici, ze které zůstaly po vyhnání původního německého obyvatelstva do dnešní doby pouze tři domy a symbolické sousoší Kalvárie u křižovatky cest, se velmi podobá osudu sousedních Sklenářovic. Prázdná stavení byla vydrancována a s konečnou platností zbourána technickou četou čs. ženijního vojska při akci Demolice v roce 1960. Vyrabovaná kaplička byla sice totální zkázy ušetřena, ale vandalové a zub času se na ní silně vyřádili (o její obnově více ve zprávě v K+JH č. 10/2015).

Právě nedávne vysvěcení obnovené kapličky Smíření v Bystřici, u stále frekventovanější naučné turistické trasy Zlatá cesta, používané pěšími i cyklisty, opět připomnělo jméno amatérského regionálního fotografa ze Svobody nad Úpou, Friedricha Hiltschera. Také díky jeho jediné dochované fotografii původního vzhledu kaple byly rekonstrukční práce snazší. Zdaleka to není případ ojedinelý. Stejný podíl měly Hiltscherovy snímky při obnově rozvaleného pískovcového pomníku obětem Velké války 1914–18 ve Sklenářovicích a zásadně i při oživení ochranné kaple v lukách u cesty ze Sklenářovic na Rýchory. Všechny jmenované a navíc ještě zaniklá kaplička na křižovatce u hospody v Novém Rokytníku, původní bouda Pašovka na Rýchorách nebo pomník čtyř pruských důstojníků, padlých v prusko-rakouské válce 1866 nedaleko Stříteže u Trutnova, se během let objevily na stránkách časopisu KRKONOŠE – JIZERSKÉ HORY. A to měl jeho bohatý fotoarchiv, čítající mnoho skleněných desek negativů, balíčků kinofilmů, nastříhaných na pásy po pěti okýnkách, i hotových fotografií a čilé osobní korespondence, opravdovou smůlu. Po dějinných kotrmelcích koncem II. světové války, kdy se v pohraničí téměř vyměnilo obyvatelstvo a všechno jen trochu zaváňející němčinou letělo nemilosrdně do stoupy, což se v padesátých letech ještě stupňovalo, přečkal v bednách na půdě Hiltscherova posledního bydlíště. Jen občas byl plněn nájezdy brutálních „filatelistů“, tak jak dorůstaly další sběratelské gene-

race. Dnes ceněné poštovní celiny byly rázem znehodnoceny nesmyslným vystřihnutím v podstatě bezcenné známky. Blažená budiž nevědomost, ta hříchu nečiní. Teprve při posledním prodeji domu se začaly dít věci. Také jeho poválečný majitel Vlastimil Háek totiž fotografoval, stejně jako jeho otec, fotograf v Nové Pace i bratr, klasik československé fotografie. Vyprávění čtyřiaředesátileté Marie Hákové nejen o rodině zaznamenal etnolog Libor Dušek při redakční návštěvě pro březnové číslo našeho časopisu v roce 2012. Fotoarchivy všech se během několika desetiletí navzájem pomíchaly, každý z dědiců si vzal, co se mu líbilo. Převážná část zůstala tak říkajíc „na vidle“. Naneštěstí filmy i papíry dobře hoří, tak nebylo při úklidu o čem dlouho uvažovat. Zachovalo se jen nepatrné torzo. O samotném autorovi, který spojil svého koníčka s turistikou a při rodinných výletech fotil nejen manželku a syna, ale se zvláštní zálibou i kapličky, kříže, pomníky, květeny či panoramata, zůstalo jiných dokladů žalostně málo. Alespoň základní životopisná data známe jen proto, že zvrácené nacistické zákony se připojením Sudet k Říši začaly uplatňovat i v Krkonoších a

F. Hiltscher, narozen v Dolní Branné, bytem ve Svobodě nad Úpou č. 46, jak potvrzuje svobodský starosta Franz Breuer na rubu portrétního s dýmku

každý úředník ve státní službě, žadatel o sňatek i o mnohé další byrokratické úkony musel prokázat takzvaný árijský původ, to je rodokmen bez židovských předků, což představovalo haldy úřední korespondence.

Friedrich Johann Hiltcher, který se i oficiálně podepisoval Fritz, se narodil 14. května 1891 v Dolní Branné číslo 113, do rodiny s tkalcovskou tradicí. Vrchlabské patrioty by mohlo zajímat, že byl přes jednoho dědečka, továrníka Ettela, příbuzný vlastně i s kněžskou krkonošské flóry Josefínou Kablíkovou. Lze předpokládat, že se aktivně účastnil bojů na frontě Velké války. Věk na to měl a některé, bohužel neidentifikované fotografie z bojišť tomu nahrávají. Po válce se 6. května 1919 oženil s o tři roky mladší Amálií Laurou Marií Hackel, rovněž z Branné, a 6. října 1922 se jim v Trutnově narodil syn Gerhard Konrad. Jako úředník působil v Trutnově, kde bydlel a pracoval u majitele tkalcovny na prádlo, damaškové a bavlněné zboží Heinricha Picka v tehdejší Beethovenově, dnes Národní ulici 24 v České čtvrti, naproti českému Národnímu domu. Poštu si nechal posílat i do Pickova domu v Haydnově č. 1, na Zahradní Město 35, do kanceláře v Beethovenově č. 40 i na jiné adresy. Tehdy nafotil postavu bájného Krakonoše s permoníky na trutnovské kašně uprostřed náměstí (jeden jako na potvoru zrovna nejméně povedený snímek posloužil i při rekonstrukci zmizelých trpaslíků v letošním roce). Zdokumentoval též kamenného draka ze staré zrušené kašny od kameníka Maye a další pomníky v městském parku i početnou sérii památek na válku v roce 1866 v širším okolí. To zas po mnoha letech uvítali členové Komitétu pro jejich udržování i odbor spravující pasport památek na katastru Trutnova.

Jistý čas žil Hiltcher v Mladých Bukách v domě firmy Faltis č. 6/7. Posléze zakotvil ve Svobodě nad Úpou v továrně na voskové zboží, mýdlo a prací sodu dědiců podnikatele Franze Stephana, dlouholetého starosty a čestného občana města, jako prokurista. Bydlel hned naproti průjezdu do areálu svíčkárny na náměstí v čp. 46 u Albina Henschela, kde měl přízemí pronajato jako prodejnu drogerie (a fotografických potřeb!) drogistů Adolf Richter. 1. června 1942 ovdověl, ale už na Silvestra téhož roku se znovu oženil. Vzal si učitelku z České Lípy, absolventku Karlovy univerzity v Praze, narozenou v roce 1907 v Pulečném u Jablonce nad Nisou. Alice Gertrud Marianna Rösler byla podle několika dochovaných dopisů dcerou jeho dlouholetého obchodního partnera. Mezi jejími sklářskými předky z Albrechtic v Jizerských horách září jako broušený diamant i jméno Swarowsky (?).

Proč jejich dvacetiletý syn Hiltcher junior uváděl uprostřed války bydliště ve Stralsundu na břehu Baltského moře, se lze jen dohadovat. Stejně, jako zda byl československý státní občan s domovským právem v Dolní Branné Fritz Hiltcher později členem NSDAP, jak naznačují některé indicie, nebo kde a jak se vlastně jeho život uzavřel. Z útržků zachráněných písemností se podrobnější curriculum složit nedá. Cokoliv dalšího by stejně nic nezměnilo na kvalitě a hlavně dokumentární hodnotě jeho fotografií, což jsou veličiny, které bohužel obvykle nekrácejí ruku v ruce. Malou ukázkou z jeho tvorby pro posouzení přinášíme.

Antonín Tichý
foto archiv autora

Oblaka jak z filmu a pod nimi paní Hiltcherová na rýchorských stráních nad Maršovem. Kopretiny pravděpodobně rostou na políčku ponechaném ladem

Jeden z dvojice snímků z jiného výletu, na kterém se Hiltcherovi navzájem vyfotografovali. Metrové dříví stojí mezi loukami rovnými jako stůl

Letní idyla na Zahrádkách nad Pecí pod Sněžkou. V pozadí Mělnická bouda